

تحلیل محتوایی و آماری مقالات دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد

علی صیادانی^۱، استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان
مسعود باوانپوری، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان
حکیمه رستمی، کارشناسی ارشد زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان
تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۸/۲۸

چکیده

در جستار حاضر به بررسی محتوایی و آماری مقالات دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد پرداخته شده است. این دوفصلنامه یکی از مجلات معتبر در زمینه زبان و ادبیات عربی در ایران است. در این پژوهش به بررسی تعداد نویسندگان، مدارک آنها، میزان هم‌تألفی بین نویسندگان، مراکز و مؤسسات فعال در مجله و... پرداخته شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این مجله با انتشار ۷۰ مقاله در ۱۰ شماره، نظم انتشاراتی خود را رعایت نموده است. آمار مؤلفان حاکی از آن است که ۸ مقاله به صورت انفرادی و ۶۲ مقاله نیز با مشارکت گروهی نگاشته شده است که این امر یکی از نقاط قوت مجله حاضر است. همچنین ۴۴ مقاله از مقالات مشترک به صورت هم‌دانشگاهی و ۱۸ مقاله به صورت غیر هم‌دانشگاهی تألیف شده است که شایسته است مجله تلاش خود را در بهبود این مشارکت مضاعف کند. فرامرز میرزایی و علی سلیمی با ۴ مقاله پرتولیدترین نویسندگان بوده‌اند. ۱۲ مقاله نیز با مشارکت اعضای هیأت تحریریه نگاشته شده که میانگین ۷/۵۹ درصد را شامل می‌شود که مقبول است. ادبیات داستانی و تحلیل اشعار حدود نیمی از موضوعات مقالات را به خود اختصاص داده است که بهتر است شماره‌های مجله طبق موضوع خاص تدوین شود. در مجموع ۱۶۵۷ منبع به کار رفته که میانگین مورد استفاده برای هر مقاله ۲۳/۶ منبع است که میانگین مقبولی است؛ بیشتر این منابع کتاب هستند که بهتر است از منابع روزآمد یعنی مقاله، پایان‌نامه و... نیز استفاده شود. همچنین میانگین عمری ۵۵/۷۶ درصد منابع، بالای ۱۴ سال است.

کلید واژه‌ها: علم‌سنجی، تحلیل محتوا، آمار، میانگین عمر، دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد.

۱- نشانی پست الکترونیکی نویسنده مسئول: Email: a.sayadani@azaruniv.edu

مقدمه

بیان مسأله پژوهش

مقاله، حاصل پژوهش یک یا چندین نویسنده است که دستاورد علمی-تحقیقاتی خویش را در اختیار خوانندگان مختلف قرار می‌دهند. مجلات یکی از نموده‌های تولید علم به شمار می‌آیند و به عنوان یکی از مجاری برقراری ارتباط علمی میان دست‌اندرکاران فعالیت‌های علمی محسوب می‌شوند (ابراهیمی میلاجردی و ریاحی‌نیا، ۱۳۹۳: ۴۲۴ به نقل از محمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۵۲). نشریات علمی - پژوهشی منبع ارزیابی‌های دیگر از جمله سطح علمی رشته و حوزه علمی تخصصی و نیز معیاری برای ارزیابی توانایی‌های علمی و پژوهشی اساتید، محققان و نیز نسل جوان دارای تحصیلات عالی محسوب می‌شود (شریفی و دیگران، ۱۳۹۱: ۶۳-۶۲ به نقل از مقصودی و دوستدار، ۱۳۹۲: ۳۵).

با بررسی تولیدات علمی در هر حوزه می‌توان در انجام سیاست‌های پژوهشی، برنامه‌ریزی راهبردی انجام داد، پیشرفت‌های حاصل را ارزیابی نمود و کیفیت فعالیت‌های پژوهشی را ارتقا داد. با توجه به نقش و اهمیت مجله‌های علمی در عرصه علم و دانش، لازم است که مورد ارزیابی دقیق علمی قرار گیرند و برای این منظور می‌توان از روش تحلیل محتوایی و استنادی استفاده کرد. از جمله امتیازات این روش، امکان عملی انجام آن و خصوصیات بارز این شیوه، دور نگه داشتن بسیاری از اعمال نظرهای شخصی و تعصب‌ها از نتایج تحقیق است که احتمال می‌رود در سایر روش‌ها تا حدی دیده شود. همچنین می‌توان با توجه به محدودیت‌های موجود، کارآمدترین منابع اطلاعاتی را انتخاب و تهیه نمود (ر. ک قهنویه و همکاران، ۱۳۹۰: ۸۷).

دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی، یکی از مجلات علمی پژوهشی معتبر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است که توسط دانشگاه یزد مدیریت می‌شود. این مجله با هدف تقویت نگاه نقدی و تحلیلی نسبت به ادبیات معاصر عربی و انتقال این دیدگاه به روش‌های آموزشی تشکیل شده است (ر.ک: سایت آن، بخش اطلاعات دوفصلنامه، اهداف و چشم‌انداز، با دخل و تصرف) و به چاپ و نشر مقالات علمی پژوهشی با موضوعات مختلف در قلمرو ادبیات معاصر می‌پردازد که این تنوع موضوعی یکی از نکات مثبت

و حائز اهمیت می‌باشد. جستار حاضر کوشیده است با تجزیه و تحلیل مقالات این مجله در بازه زمانی مشخص شده، نقاط ضعف و قوت آن را شناسایی کند تا در جهت تقویت ابعاد مثبت مجله و بهبود کیفی مقالات آن گام برداشته شود.

مبانی نظری و تعاریف پژوهش

نقد^۱ در لغت عبارت است از «سره از ناسره کردن، محاسن را از معایب جدا کردن، خوب را از بد تشخیص دادن» (معین، ۱۳۸۸، ۴/۴۷۸۴)، اما در اصطلاح عبارت از است از «تشخیص معایب و محاسن اثر ادبی و نیز هنر ارزیابی یا تحلیل آثار ادبی در پرتو دانش و ادب و نزاکت» (رضایی، ۱۳۸۲: ۱۷۹).

امروزه مجلات در انتقال اطلاعات جاری علمی نقش مهمی دارند و علاوه بر نقشی که در استفاده‌های علمی دارند، نمایانگر دستاوردهای جامعه علمی در گسترده‌ترین ابعاد خود از نظر جهانی و ملی و منطقه‌ای و نموداری از حیات علمی آن جامعه به شمار می‌آیند (محسنی، ۱۳۸۱: ۴۲). مجلات علمی به طور معمول نموداری از حیات علمی و به تعبیری نمایش‌دهنده ضربان قلب حیات علمی آن جامعه به شمار می‌روند (زراعتکار و عالیشیان کرمی، ۱۳۹۲ به نقل از اللهیاری و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۳۰). مجلات به عنوان بستر ارائه اطلاعات و دانش تخصصی در حوزه‌های گوناگون علمی، از نقش مؤثری در معرفی آخرین یافته‌های پژوهش‌ها و پیشرفت‌های صورت گرفته و ارائه راهکارهای احتمالی و روشن کردن زوایای تخصصی برخوردار هستند. تحلیل محتوای مجلات از زوایای گوناگون، علاوه بر روشن نمودن خط سیر و سیاست کلی دست‌اندرکاران مجله، ابزار مناسبی برای ارزیابی و تحلیل موضوع و سیر تحول مجله است (عصاره و همکاران، ۱۳۹۳: ۷).

تحلیل محتوایی عبارت است از یک شیوه پژوهشی که برای تشریح عینی، نظام‌مند و کمی محتوای آشکار پیام‌های ارتباطی و برای توصیف طیف وسیعی از متون به کار می‌رود. تحلیل محتوا روشی استاندارد است که برای مطالعه و شناسایی ویژگی‌های اطلاعات ثبت شده مانند مجلات، کتاب‌ها و سایت‌های وب به کار می‌رود و پژوهشگر

را قادر می‌سازد که حجم زیادی از اطلاعات را با هدف بررسی روند موضوعی و محتوایی منابع به آسانی به صورت سازمان‌یافته درآورد (غلامی، ۱۳۹۵: ۳۰).

اصطلاح علم‌سنجی یا (سایتومتریک)^۲ از ترکیب دو واژه «سایتو»^۳ به معنای علم و «متریک»^۴ به معنای اندازه‌گیری مشتق شده است. ساده‌ترین تعریفی که می‌توان از علم‌سنجی ارائه داد این است که علم‌سنجی، علم اندازه‌گیری و تحلیل علم است. سن‌گوپتا^۵ هدف علم‌سنجی را «ارزشیابی کمی آخرین پیشرفت هر مطلب علمی بنیادی و عوامل مؤثر در گسترش مستمر فعالیت‌های تحقیقاتی در آن زمینه خاص پس از جنگ جهانی دوم» مطرح می‌کند. این علم در روسیه شوروی پدید آمد و در کشورهای اروپای شرقی به ویژه مجارستان، از این روش برای اندازه‌گیری کمی علوم در سطوح ملی و بین‌المللی مؤسسات دولتی و خصوصی استفاده شد. اولین کسانی که واژه علم‌سنجی را ابداع کردند، دوبروف^۶ و کارنوا^۷ بودند (ر. ک علیان و یاری، ۱۳۹۱: ۱۸۶-۱۸۵).

اهداف پژوهش

برای پژوهش حاضر اهداف زیر در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

تعیین تولیدات علمی دانشگاه‌ها در مجله / تعیین دانشگاه‌های پرتولید / تعیین فراوانی موضوعات کار شده / تعیین تعداد نویسندگان مقالات / تعیین جنسیت نویسندگان / تعیین مدارک نویسندگان مقالات / شناخت پرتولیدترین نویسندگان / تعیین میانگین عمر منابع / تعیین نوع منابع به کار رفته در مقالات و میانگین آنها.

سؤالات پژوهش

کدام دانشگاه‌ها بیشترین تولیدات علمی را در مجله ارائه نموده‌اند؟ چه موضوعاتی بیشترین مقاله را در مجله به خود اختصاص داده‌اند؟ نویسندگان مقالات مجله، بیشتر چه مدارک علمی را دارا می‌باشند؟ پرتولیدترین نویسندگان در تألیف مقالات مجله کدام‌اند؟ جنسیت نویسندگان مقالات به چه شکلی است؟ میانگین عمر منابع در مقالات

چگونه است؟ کدام نوع (کتاب، مقاله یا ...) از منابع در مقالات بیشترین کاربرد را داشته است؟

پیشینه پژوهش

تاکنون در این زمینه کارها و اقدامات قابل ذکری انجام گرفته است مانند: میرزایی و همکاران به بررسی وضعیت کیفی و کمی مقالات مجله انجمن زبان عربی در ده شماره ابتدایی آن پرداخته‌اند (ر. ک ۱۳۸۷: ۱۶۵-۱۸۱). حمید احمدی و همکاران به بررسی میزان استناددهی نویسندگان به مقالات این مجله و نیز به میزان همکاری نویسندگان در ارائه مقالات به این مجله پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش، نشان داد به دلیل استناد نشدن به مقاله‌های مجله، ضریب تأثیر مجله، بسیار پایین است. همچنین یافته‌ها نشان داد ۱۳ از نویسندگان، بیش از ۴۰٪ مقاله‌ها را به نگارش درآورده‌اند که «قانون لوتکا» تا حدودی در این پژوهش، مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین در مقاله‌های این مجله، ۳۶۸۱ استناد داده شده که میانگین ۱۸۴ استناد برای هر شماره، محاسبه و به‌طور میانگین برای هر مقاله ۲۲/۰۴ استناد برآورد شده است. در نگارش مقاله‌های این مجله، ۱۸۳ نویسنده حضور دارند. از این تعداد ۷۶٪ مقاله‌ها به‌صورت انفرادی نوشته شده است؛ به‌همین دلیل، ضریب همکاری نویسندگان در سطح پایینی قرار دارد. در کل، براساس مقاله‌های این مجله، که نمونه کوچکی از حوزه ادبیات عربی است، منابع و نویسنده هسته‌ای در این حوزه مشاهده نمی‌شود و همکاری و روابط علمی نویسندگان در سطح پایینی است (ر. ک ۱۳۹۲: ۱۲۵-۱۴۸).

در این بخش به بررسی تحلیل محتوایی و آماری دوفصلنامه نقد ادب عربی چاپ دانشگاه یزد بر اساس معیارهای مختلف پرداخته شده است. این مجله به زبان فارسی منتشر می‌شود. در ۱۰ شماره چاپ شده این مجله، ۷۰ مقاله به چاپ رسیده است که در هر شماره ۷ مقاله مشاهده شد. این مجله به‌طور متناوب و منظم مقالات خویش را چاپ کرده است که در مجموع نکته مثبتی برای آن تلقی می‌شود.

روش پژوهش

در این پژوهش ۷۰ عنوان مقاله در ۱۰ شماره منتشر شده از مجله بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار گرفته بدین صورت که با مراجعه به تک‌تک عناوین و محتویات مقالات، اطلاعات مورد نیاز در خصوص جنسیت، وضعیت، مدرک، وابستگی سازمانی، گرایش موضوعی و ... جمع‌آوری گردیده است. در تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی مانند دسته‌بندی داده‌ها بر حسب توزیع فراوانی، درصد فراوانی، رسم جدول‌ها و نمودار استفاده گردیده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از تکنیک تحلیل محتوا به عنوان روش اصلی تحقیق استفاده شده است. همچنین در تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss استفاده شده و برای تدوین نمودارها از نرم‌افزار اکسل استفاده شده است.

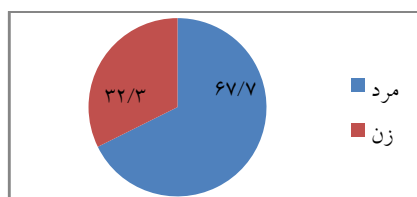
تحلیل محتوا یکی از روش‌های تحقیق و تحلیل اطلاعات استفاده شده در تحقیقات و مطالعات بیشتر رشته‌ها به طور اعم و در کتابداری به طور اخص است. این روش منظم، عینی و کمی برای تحلیل و برای محتوای آشکار پیام اسناد و مدارک است که با استفاده از روش‌های آماری انجام می‌گیرد (ر. ک ریاحی‌نیا و نوابی‌نژاد، ۱۳۹۰: ۱۰۰).

تعداد نویسندگان بر حسب جنسیت

در این بخش به تعداد نویسندگان به تفکیک جنسیت اشاره شده است؛ نتایج پژوهش بیانگر آن است که ۱۰۷ نویسنده مرد و ۵۱ نویسنده زن در نگارش این مقالات سهیم بوده‌اند. در این بخش تفاوت معناداری بین جنسیت نویسندگان وجود دارد که شاید دلیل اصلی آن به حضور کمتر زنان در بین اعضای هیأت علمی گروه زبان و ادبیات عربی در دانشگاه‌ها برگردد

جدول ۱- تعداد نویسندگان مقالات بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد	درصد
مرد	۱۰۷	۶۷/۷
زن	۵۱	۳۲/۳
مجموع	۱۵۸	۱۰۰

نمودار ۲- تعداد نویسندگان مقالات برحسب جنسیت

می‌توان ترتیبی اتخاذ کرد که در آن در تولید مقالات مشترک، از اعضای محترم هیأت علمی یا دانشجویان تحصیلات تکمیلی که دارای نقش بارز در تولیدات علمی هستند، خواسته شود که به همکاری با اعضای هیأت علمی زن یا دانشجویان دختر پرداخته شود تا نقش آنان نیز در مقالات مجله پررنگ‌تر از پیش گردد.

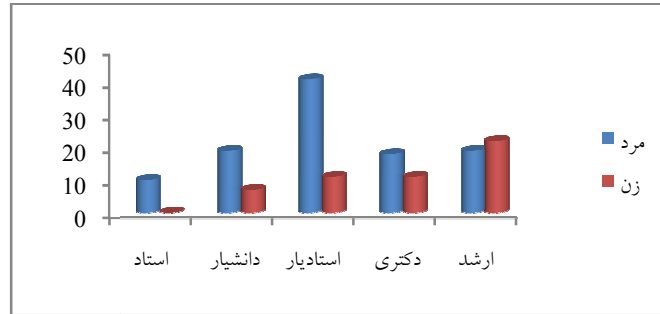
نویسندگان به تفکیک مدرک و جنسیت

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین درصد مدرک نویسندگان مقالات، مربوط به نویسندگان با مدرک استادیاری است. حضور ۸۸ عضو هیأت علمی در میان نویسندگان، نشانگر توجه خاص آنها به این مجله است. در این میان وجود ۷۰ نویسنده با مدرک دکتری، دانشجوی دکتری و نیز کارشناسی ارشد، نشان از همکاری آنها با اعضای محترم هیأت علمی دانشگاه‌ها دارد.

جدول ۲- نویسندگان به تفکیک مدرک و جنسیت

جنسیت	استاد	درصد	دانشیار	درصد	استادیار	درصد	دکتری	درصد	ارشد	درصد
مرد	۱۰	۶/۳	۱۹	۱۲/۱	۴۱	۲۶/۱۱	۱۸	۱۱/۴۶	۱۹	۱۲/۱
زن	-	-	۷	۴/۴۶	۱۱	۷/۰۲	۱۱	۷/۰۲	۲۲	۱۳/۳۷
مجموع	۱۰	۶/۳	۵۲	۱۶/۵۶	۵۲	۳۳/۱۳	۲۹	۱۸/۴۸	۴۱	۲۵/۴۷

در راستای بهبود کیفی مقالات مجله به الگوی همکاری بین نویسندگانی که از اعضای هیأت علمی هستند توجه بیشتری شود و نیز از اعضای هیأت علمی با مدرک استادی و دانشیاری خواسته شود تا بر تولیدات علمی سایر نویسندگان اشراف داشته تا خطاهای احتمالی آنها کاسته شود و منبع مهمی برای ارجاع باشند تا در نتیجه آن ضریب تأثیر مجله افزایش یابد.

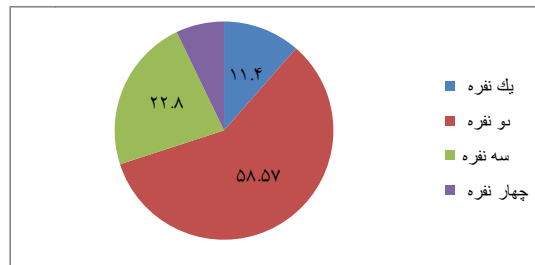
نمودار ۲- نویسنده‌گان به تفکیک مدرک و جنسیت

میزان هم‌تألیفی نویسنده‌گان در مقالات

با بررسی مقالات مشخص شد که ۸ مقاله به صورت انفرادی نوشته شده و ۶۲ مقاله نیز به صورت مشترک تهیه شده است. وجود ۸۸/۵۷ درصد مقالات مشترک نشانگر میزان بالایی از هم‌تألیفی بین نویسنده‌گان است که این مورد نیز جزو نکات مثبت و حائز اهمیت این مجله محسوب می‌شود. «همکاری بالای بین نویسنده‌گان می‌تواند بیانگر آگاهی پژوهشگران نسبت به مزایای همکاری گروهی و افزایش ارتباطات علمی نسبتاً مناسب بین محققان و دانش‌پژوهان باشد» (صادقی و همکاران، ۱۳۹۴: ۸۰).

جدول ۳- میزان هم‌تألیفی نویسنده‌گان در مقالات

نویسنده‌گان	تعداد	درصد
یک نفره	۸	۱۱/۴۳
دو نفره	۴۱	۵۸/۵۷
سه نفره	۱۶	۲۲/۸۶
چهار نفره	۵	۷/۱۴
مجموع	۷۰	۱۰۰

نمودار ۳- میزان هم‌تألیفی نویسنده‌گان در مقالات

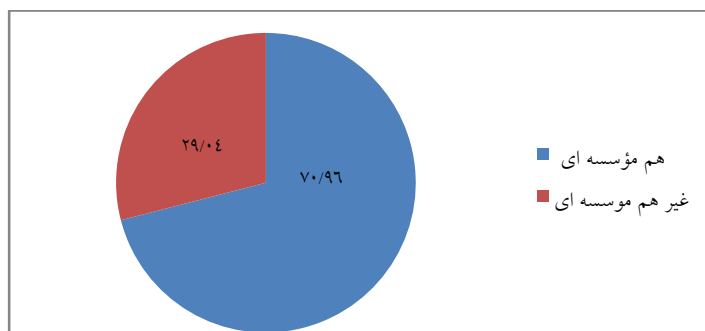
عواملی از قبیل تخصصی شدن علوم و محققان و رشد حوزه‌های بینارشته‌ای در سال‌های اخیر محققان را واداشته است تا با یکدیگر همکاری کنند. در همین راستا یافته‌ها نشان می‌دهد که سهم تولیدات علمی با الگوی تک‌نویسندگی در حال کاهش بوده و سهم تولیدات با الگوی دو نویسنده و بیش از آن در حال افزایش است. انتظار می‌رود مجله بیش از گذشته به مشارکت گروهی در تألیف مقالات توجه نشان دهد تا روابط قوی در هم‌تألیفی نویسندگان مجله حفظ شود.

میزان مشارکت نویسندگان هم‌مؤسسه‌ای و غیرهم‌مؤسسه‌ای

بررسی‌ها نشان داد که از ۶۲ مقاله که به صورت مشترک تهیه شده است، ۴۴ مقاله از نویسندگانی چاپ شده که از یک مؤسسه هستند و ۱۸ مقاله از نویسندگانی به چاپ رسیده که از مؤسسات مختلف با هم همکاری داشته‌اند.

جدول ۵- میزان مشارکت نویسندگان هم‌مؤسسه‌ای و غیرهم‌مؤسسه‌ای

نحوه مشارکت	تعداد	درصد
هم‌مؤسسه‌ای	۴۴	۷۰ / ۹۶
غیرهم‌مؤسسه‌ای	۱۸	۲۹ / ۰۴
مجموع	۶۲	۱۰۰

نمودار ۴- میزان مشارکت نویسندگان هم‌مؤسسه‌ای و غیرهم‌مؤسسه‌ای

بهتر است که مجله بیشتر توجه خود را معطوف به مقالاتی سازد که از طرف نویسندگان هم‌مؤسسه‌ای بوده و نیز نفر سوم یا چهارم آن از غیر آن مؤسسه باشد تا بتواند معلومات جدیدی را به مقاله اضافه نماید و با دید کیفی مقاله را آسیب‌شناسی و دیدگاه‌های تازه‌ای را بر آن اعمال سازد زیرا در هر مؤسسه‌ای معمولاً یکی از محورهای علمی آن شاخه بیشتر و تخصصی‌تر کار می‌شود و مسلماً اعضای آن مؤسسه نسبت به دیگر مؤسسات از سطح کیفی بهتری برخوردار هستند، بر فرض دانشگاه یزد در حوزه نقد معاصر دارای توان علمی بالایی است یا دانشگاه رازی کرمانشاه در زمینه ادبیات و....

بنابراین در این راهکار توصیه می‌شود موضوع مورد پژوهش با مشورت و نظارت یکی از اعضای هیأت علمی غیر هم‌مؤسسه‌ای در زمینه تخصصی مورد نظر انتخاب شود و آن فرد بر مراحل مطالعه، پژوهش، منبع‌یابی و نگارش نظارت کامل و دقیق داشته باشد.

دانشگاه‌ها و مؤسسات مشارکت‌کننده در مقالات

بررسی‌ها نشان داد در مجموع ۲۹ دانشگاه و مرکز علمی در نگارش مقالات مشارکت داشته‌اند که در این بخش، به تفکیک تعداد مقالات هر یک، به آنها اشاره شده است؛ لازم به ذکر است که در این قسمت تمامی عناوین نویسندگان که در مقالات نوشته شده مورد بررسی قرار گرفته است. دانشگاه رازی، بوعلی سینا و یزد مجموعاً ۳۱/۶ درصد نویسندگان (یعنی نزدیک یک سوم) را به خود اختصاص داده‌اند که این امر شاید یکی از نقاط ضعف مجله محسوب گردد. از طرف دیگر بسیاری از دانشگاه‌های کشور مانند ایلام، سیستان و بلوچستان اصلاً مشارکتی نداشته یا برخی از دانشگاه‌ها مثل اراک، شهید چمران، شهید بهشتی، علامه طباطبایی و ... مشارکت ضعیفی در تدوین مقالات مجله داشته‌اند.

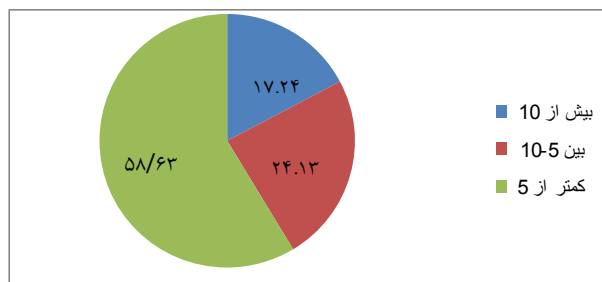
تحلیل محتوایی و آماری مقالات دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد ۱۵۱

جدول ۵- میزان مشارکت دانشگاه‌ها بر حسب تعداد نویسندگان

مرکز	تعداد	مرکز	تعداد	مرکز	تعداد	مرکز	تعداد
رازی	۲۰	اصفهان	۶	لرستان	۳	علامه طباطبایی	۲
بوعلی سینا	۱۷	شهید مدنی	۶	علوم قرآن کریم	۳	الزهرا	۲
یزد	۱۳	مازندران	۵	بین المللی امام خمینی (ره)	۳	آزاد گرمسار	۲
تربیت مدرس	۱۲	کاشان	۵	پیام نور	۳	یاسوج	۱
خوارزمی	۱۱	زابل	۴	بیرجند	۳	شهید بهشتی	۱
تهران	۷	گیلان	۴	اراک	۲		
فردوسی	۷	خلیج فارس	۳	شهید چمران	۲		
کردستان	۶	قم	۳	حکیم سبزواری	۲		

جدول ۶- میزان مشارکت دانشگاه‌ها در تدوین مقالات بر حسب دانشگاه

میزان مشارکت	تعداد	درصد
بیش از ۱۰ مقاله	۵	۱۷ / ۲۴
بین ۵-۱۰ مقاله	۷	۲۴ / ۱۳
کمتر از ۵ مقاله	۱۷	۵۸ / ۶۳
مجموع	۲۹	۱۰۰

نمودار ۴- میزان مشارکت دانشگاه‌ها در تدوین مقالات

پیشنهاد می‌شود که مدت زمان داوری مقالات و جوابگویی صحیح به نویسندگان محترم در یک بازه زمانی مشخص انجام شود و نیز با توجه به تخصص‌های دانشگاه‌های مختلف، اولویت‌های مجله برای پذیرش و چاپ موضوعات به نحوی تعیین شود که شامل همه موضوعات و تخصص‌های دانشگاهی با زمینه‌های پژوهشی جدید گردد. همچنین مجله می‌تواند با تعیین اولویت‌های موضوعی خود و ارسال آن به شکل فراخوان مقاله به تمام دانشگاه‌های کشور که دارای گروه‌های عربی هستند،

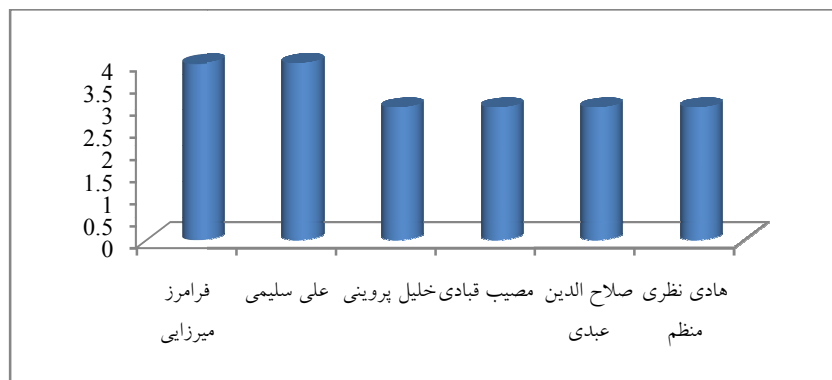
نویسندگان را در یافتن و اولویت‌بندی نگارش پژوهش‌ها یاری کنند که این خود باعث تعیین یک راهبرد آینده‌نگر برای مجله می‌شود که در آینده بتواند دارای تولیدات علمی با زمینه‌های مشخص و از نویسندگان متنوع با یافته‌های جدید و غیرتکراری باشد تا دیگر شاهد انتشار مقالات با محورهای یکسان به مانند مقاله رنگ در شعر خلیل حاوی نباشیم هرچند خود این پژوهش دارای مزیت‌های بسیاری است اما راهکار پیشنهادی باعث خواهد شد که نویسنده محترم توان علمی خود را به‌روز گرداند و صرف موضوعاتی سازد که دارای پیشینه کمتر و بار علمی بیشتری هستند.

پرتولیدترین نویسندگان

بررسی‌ها نشان داد که فرامرز میرزایی و علی سلیمی با ۴ مقاله پرتولیدترین نویسنده بوده است. ۴ نویسنده دیگر نیز هرکدام ۳ مقاله تولید کرده‌اند.

جدول ۸- پرتولیدترین نویسندگان

نام نویسنده	تعداد	درصد
فرامرز میرزایی	۴	۲ / ۵۴
علی سلیمی	۴	۲ / ۵۴
خلیل پروینی	۳	۱ / ۹۱
مصیب قبادی	۳	۱ / ۹۱
صلاح‌الدین عبدی	۳	۱ / ۹۱
هادی نظری منظم	۳	۱ / ۹۱

نمودار ۶- پرتولیدترین نویسندگان

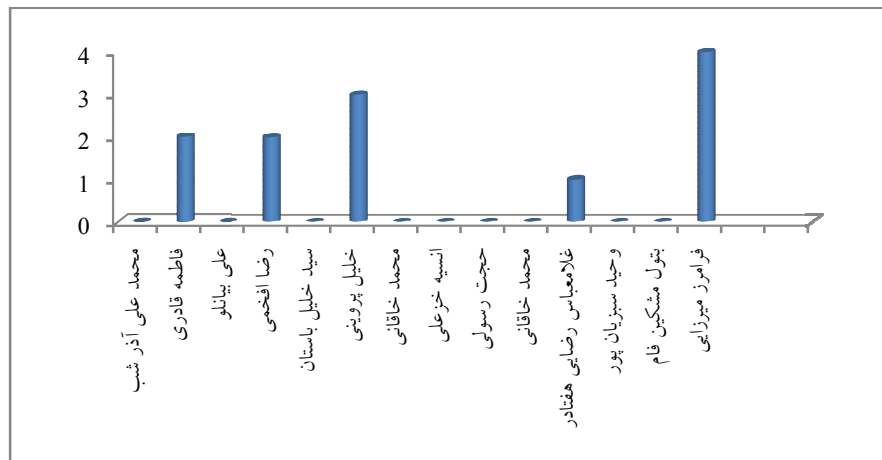
در راستای کیفی سازی مجله، در کنار نویسندگان برجسته این حوزه که معمولاً در شمارگان مختلف مجله دارای مقالات منتشر شده هستند، از نویسندگان جدید و صاحب سبک این حوزه، که می توانند نظریه ها و نقدها و تحلیل های جدیدی را در لابه لای مقالات خود ارائه دهند، استقبال شود و با تسهیل در پروسه داوری و تعیین آسیب های موجود در مقالاتشان توسط نویسندگان برجسته، زمینه حضور چنین نویسندگانی در مجله فراهم گردد. این رویکرد باعث خواهد شد که مجله شاهد نوآوری و رشد کمی و کیفی مقالات و مسلماً بالا رفتن ضریب تأثیر و ترغیب نویسندگان دیگر مجلات برای استناد به مقالات این مجله و حضور خود به عنوان نویسنده مجله خواهد بود.

تعداد مقالات اعضای هیأت تحریریه

تعداد ۱۲ مقاله از اعضای هیأت تحریریه به چاپ رسیده که ۷/۵۹ درصد کل مقالات را به خود اختصاص داده که میانگینی قابل قبول به نظر می رسد. بررسی ها حاکی از آن است که برخی از اعضای هیأت تحریریه هیچ گونه مشارکتی با مجله نداشته اند و از طرف دیگر ۴ نفر از این اعضای محترم جزو پرتولیدترین نویسندگان هستند.

جدول ۸- تعداد مقالات اعضای هیأت تحریریه

نام نویسنده	تعداد	درصد	نویسنده	تعداد	درصد
محمدعلی آذرشب	-	-	انسیه خزعلی	-	-
فاطمه قادری	۲	۱/۲۷	حجت رسولی	-	-
علی بیانلو	-	-	غلامعباس رضایی هفتادر	۱	۰.۶۳
رضا افخمی عقدا	۲	۱/۲۷	وحید سبزیانپور	-	-
سیدخلیل باستان	-	-	بتول مشکین فام	-	-
خلیل پروینی	۳	۱/۹۱	فرامرز میرزایی	۴	۲/۵۴
محمد خاقانی اصفهانی	-	-			

نمودار ۷- تعداد مقالات اعضای هیأت تحریریه

پیشنهاد می‌شود که مقالات اعضای محترم هیأت تحریریه در این مجله در همین حد معقول باقی بماند و در هر سال هر عضو هیأت تحریریه تنها بتواند در یک مقاله مشارکت داشته باشد. چنین رویکردی علاوه بر گشودن دریچه به روی مقالات سایر نویسندگان، سبب خواهد شد تولیدات علمی نویسندگان محترم هیأت تحریریه، که از نویسندگان برجسته حوزه هستند، فرصت داوری و چاپ در سایر مجلات را نیز بیابند.

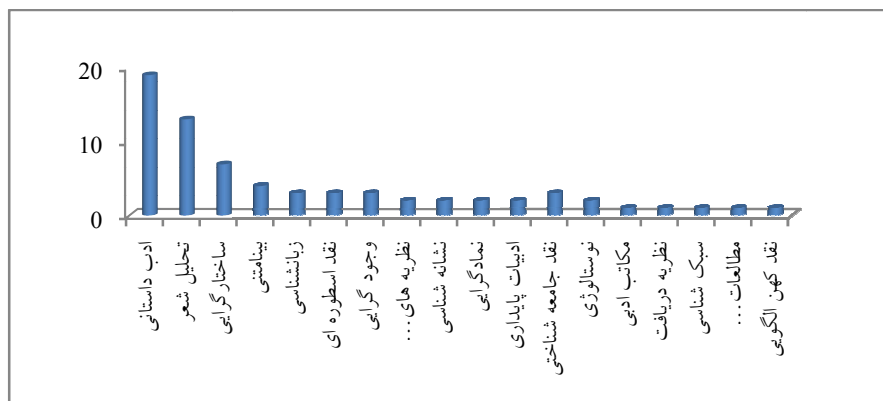
فراوانی موضوعات کار شده در مجله

بررسی‌ها نشان‌دهنده علاقه نویسندگان، هیأت تحریریه و داوران محترم این مجله به رویکرد ادبیات داستانی و تحلیل شعر است که حدود یک سوم از مقالات را به خود اختصاص داده است. ساختارگرایی و نیز بینامتنی از دیگر موضوعات مورد علاقه این مجله بوده است. در زیر، موضوعات کار شده به تفکیک بررسی شده است؛ نکته حائز اهمیت این است که گاهی در موضوع یک مقاله آمیختگی موضوعات وجود داشته که سعی شده است موضوع غالب آن مورد بررسی قرار گیرد.

تحلیل محتوایی و آماری مقالات دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد ۱۵۵

جدول ۱۰- فراوانی موضوعات کار شده

موضوع	فراوانی	درصد	موضوع	فراوانی	درصد	موضوع	فراوانی	درصد
ادب داستانی	۱۹	۲۷/۲۱	وجودگرایی	۳	۴/۲	نوستالوژی	۲	۲/۹
تحلیل شعر	۱۳	۱۸/۵۹	نظریه شخصیت‌های ادبی	۲	۲/۹	مکاتب ادبی	۱	۱/۴۲
ساختارگرایی	۷	۱۰	نشانه‌شناسی	۲	۲/۹	نظریه دریافت	۱	۱/۴۲
بینامتنی	۴	۵/۸	نمادگرایی	۲	۲/۹	سبک‌شناسی	۱	۱/۴۲
زبان‌شناسی	۳	۴/۲	ادبیات پایداری	۲	۲/۹	مطالعات روشمند علمی در نثر معاصر	۱	۱/۴۲
نقد اسطوره‌ای	۳	۴/۲	نقد جامعه‌شناختی	۳	۴/۲	نقد کهن‌الگویی	۱	۱/۴۲
مجموع	۴۹	۷۰	مجموع	۱۴	۲۰	مجموع	۷	۱۰

نمودار ۸- فراوانی موضوعات کار شده

پیشنهاد می‌گردد در هر شماره از مجله، فراخوان مقالات با موضوع مشخصی باشد زیرا بدین وسیله حجم تولیدات علمی در آن زمینه خاص زیاد می‌شود و از دیگر سو، داوری مقالات نیز با کیفیت بیشتری انجام می‌شود که این امر در بالا بردن کیفیت مقالات تأثیر به‌سزایی دارد. نیز اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی را در پژوهش درباره موضوعاتی که بر اساس نتایج تحقیق کمترین میزان اقبال را داشته‌اند، ترغیب نمایند.

تنوع منابع به کار رفته در مقالات

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در مجموع ۱۶۵۷ منبع به کار رفته است که شامل انواع مختلف منابع (کتاب، مقاله یا ...) است؛ میانگین بهره‌گیری هر مقاله از این منابع ۲۳/۶ منبع است که تعداد ۴۱ مقاله کمتر و ۲۹ مقاله بیشتر از میانگین مذکور منبع دارند. در این بین شاهد علاقمندی نویسندگان محترم به بهره‌مندی از کتاب هستیم در حالی که مقالات علمی، پایان‌نامه‌ها جزو منابع روزآمدی هستند که متأسفانه کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرند.

جدول ۱۱- تنوع منابع به کار رفته در مقالات

منبع	عربی	درصد	فارسی	درصد	خارجی	درصد
کتاب	۷۳۵	۴۴/۳۶	۳۱۳	۱۸/۸۸	۴۱	۲/۴۹
پایان نامه	۱۷	۱/۰۲	۱۷	۱/۰۲	-	-
مقاله	۷۸	۴/۷۰	۱۷۶	۱۰/۶۴	۳	۰/۱۹
سایت	۳۶	۲/۱۷	۳۲	۱/۹۳	-	-
کتاب ترجمه شده	۳۱	۱/۸۸	-	-	۱۷۸	۱۰/۷۵
مجموع	۸۹۷	۵۴/۱۳	۵۳۸	۳۲/۴۷	۲۲۲	۱۳/۴

نمودار ۹- تنوع منابع به کار رفته در مقالات

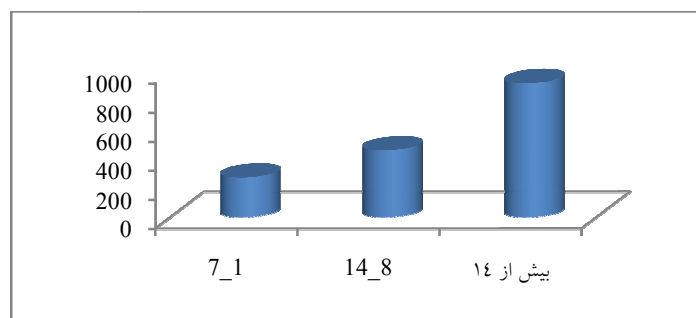
درست است که ارجاع به کتاب به عنوان منبع و مرجع اصلی امری پسندیده است اما پیشنهاد می‌شود که مجله از نویسندگان درخواست کند که علاوه بر کتاب به سایر منابع روزآمد مثل پایان‌نامه دکتری و مقالات پژوهشی ارجاع دهند تا بدین گونه بتوان از حاصله یافته‌ها و تولیدات علمی دیگران نیز بهره‌مند شد.

میانگین عمر منابع

در این بخش منابع براساس فاصله زمانی به صورت ۱-۷ سال (منابع روزآمد)، ۸-۱۴ سال (منابع متوسط) و بیش از ۱۴ سال (منابع قدیمی) دسته‌بندی شده است. شایان ذکر است که این دسته‌بندی بدین منظور صورت گرفته تا میزان توجه نویسندگان محترم را به مقالات و پایان‌نامه‌ها و سایت‌ها نشان دهد که به صورت روزآمد در حال تولید علم هستند اما متأسفانه کمتر به آنها توجه شده است. نتایج نشان می‌دهد که بیش از ۵۵/۷۶ درصد منابع این مقالات، جزو منابع قدیمی هستند.

جدول ۱۲- میانگین عمر منابع

میانگین عمر	تعداد	درصد
۱-۷ سال	۲۷۳	۱۶/۴۷
۸-۱۴ سال	۴۶۰	۲۲/۸۷
بیش از ۱۴ سال	۹۲۴	۵۵/۷۶
مجموع	۱۶۵۷	۱۰۰

نمودار ۱۰- میانگین عمر منابع

پیشنهاد می‌شود مجله از نویسندگان بخواهد که از آخرین چاپ یک اثر، که دارای کمترین خطاهای احتمالی است، استفاده کنند. نیز در راستای کاستن میانگین نیم‌عمر منابع و نیز نزدیک ساختن آن به عددی مقبول‌تر، از آثار تولیدی نویسندگان مثل پایان‌نامه و مقاله علمی استقبال کند و در کنار هرچند کتاب، از یک یا چند پایان‌نامه و مقاله بهره برده شود. نیز قسمت پایانی (منابع) به صورت تفکیک شده باشد تا میزان بهره‌گیری نویسندگان از مقاله و پایان‌نامه مشخص شود.

نتایج

نتایج پژوهش حاکی از آن است در ۷۰ مقاله چاپ شده در بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵، ۱۰۷ نویسنده مرد و ۵۱ نویسنده زن در نگارش این مقالات سهیم بوده‌اند که به نظر بهتر است از اعضای محترم هیأت علمی یا دانشجویان تحصیلات تکمیلی خواسته شود که به همکاری با اعضای هیأت علمی زن یا دانشجویان دختر بپردازند. بیشترین درصد مدرک نویسندگان مقالات، مربوط به نویسندگان با مدرک استادیاری است که در راستای بهبود کیفی مقالات مجله بهتر است از اعضای هیأت علمی با مدارک استادی و دانشجویی خواسته شود بر تولیدات علمی سایر نویسندگان اشراف داشته باشند.

وجود ۸۸/۷۵ درصد مقالات مشترک نشانگر میزان بالایی از هم‌تألیفی بین نویسندگان است. این بخش از نقاط قوت و حائز اهمیت مجله است که بهتر است این روند ادامه داشته باشد تا روابط قوی در هم‌تألیفی نویسندگان حفظ شود.

بررسی‌ها نشان داد که ۴۴ مقاله از نویسندگانی چاپ شده که از یک مؤسسه هستند و ۱۸ مقاله از نویسندگانی به چاپ رسیده که از مؤسسات مختلف با هم همکاری داشته‌اند. بهتر است که مقالاتی در روند مجله قرار گیرند که از نویسندگانی نوشته شده باشد که نفر سوم یا چهارم آن از مرسسه دیگری باشد تا بتواند معلومات جدیدی به مقاله اضافه کند و با دیدی آسیب‌شناسانه، دیدگاه‌های تازه‌ای در مقاله اعمال سازد تا کیفیت مقاله چندبرابر شود.

همچنین در مجموع ۲۹ دانشگاه و مرکز علمی در نگارش مقالات مشارکت داشته‌اند؛ دانشگاه‌های رازی، بوعلی سینا و یزد مجموعاً ۳۱/۶ درصد نویسندگان (یعنی نزدیک یک سوم) را به خود اختصاص داده‌اند. که این امر از نقاط ضعف مجله محسوب می‌گردد. بهتر است که مجله با تعیین اولویت‌های موضوعی خود و ارسال فراخوان آن به دانشگاه‌های کشور که دارای گروه‌های عربی هستند، نویسندگان و دانشگاه‌های کم‌کار را در اولویت‌بندی نگارش پژوهش‌ها یاری کنند.

بررسی‌ها نشان داد که فرامرز میرزایی و علی سلیمی با ۴ مقاله پرتولیدترین نویسندگان بوده است. پیشنهاد می‌شود در راستای کیفی سازی مجله، در کنار این نویسندگان برجسته، از نویسندگان جدید و صاحب سبک استقبال شود تا این رویکرد سبب نوآوری و رشد کمی و کیفی مقالات مجله گردد.

تعداد ۱۲ مقاله از اعضای هیأت تحریریه به چاپ رسیده که ۷/۵۹ درصد کل مقالات را به خود اختصاص داده که میانگینی قابل قبول به نظر می‌رسد. بهتر است که در هر سال از هر عضو هیأت تحریریه تنها یک مقاله چاپ شود تا تولیدات نویسندگان محترم هیأت تحریریه فرصت چاپ در سایر مجلات را پیدا کند.

ادبیات داستانی و تحلیل شعر، حدود یک سوم از مقالات را به خود اختصاص داده است. پیشنهاد می‌شود جهت تعیین خط مشی مجله، فراخوان مقالات با موضع مشخصی تعیین شود تا حجم تولیدات علمی در آن زمینه خاص افزایش یابد و نیز با داوری تخصصی، کیفیت مقالات مجله بهبود یابد.

در مجموع ۱۶۵۷ منبع به در مقالات به کار رفته که میانگین ۲۳/۶ منبع برای هر مقاله است که بیشترین درصد آن مربوط به کتاب است. بهتر است در کنار ارجاع به کتاب، به سایر منابع روزآمد مثل مقاله و پایان‌نامه نیز ارجاع داده شود.

دربخش آخر نیز مشخص شد که ۵۵/۷۶ درصد منابع این مجله، جزو منابع قدیمی هستند که به نظر نیکو می‌آید که مجله از نویسندگان بخواهد از آخرین چاپ یک اثر بهره ببرند که دارای کمترین خطای احتمالی هستند.

پی‌نوشت‌ها

- 1- Criticism
- 2- Scientometrics
- 3- Sciento
- 4- Metrics
- 5- Senguptia
- 6- Dobrov
- 7- Karrenoi

منابع و مأخذ

- احمدی، حمید، علی سلیمی و لادن فتحی (۱۳۹۲ش)، تحلیل استنادی و روابط هم‌نویسندگی مقاله‌های مجله علمی- پژوهشی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی (مورد مطالعه: شماره ۱ تا ۲۰)، مجله علمی- پژوهشی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، س ۹، ش ۲۹، صص ۱۲۵-۱۴۸.
- اللهیاری، محمدصادق و همکاران (۱۳۹۴ش)، تحلیل محتوای مقالات تخصصی علوم ترویج و آموزش کشاورزی در ایران (۱۳۹۲-۱۳۸۸ش)، علوم ترویج و آموزش کشاورزی در ایران، دوره ۱۱، شماره ۱، صص ۲۲۹-۲۴۹.
- دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد، ۱۰ شماره چاپ شده.
- رضایی، عربعلی (۱۳۸۲ش)، واژگان توصیفی ادبیات، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
- ریاحی‌نیا، نصرت و شکوه نوابی‌نژاد (۱۳۹۰ش)، تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه تحقیقات زنان، مجله تحقیقات زنان، دوره ۵، شماره ۱، صص ۹۹-۱۱۱.
- صادقی، حلیمه، معصومه جلائی‌فر و غلامرضا شریف‌زاده (۱۳۹۴ش)، بررسی ضریب همکاری گروهی، تحلیل محتوایی، استنادی و میزان رعایت شیوه‌نویس در منبع‌نویسی مقالات مجله علمی- پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، مجله دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، دوره ۲۲، شماره ۱، صص ۷۶-۸۲.
- عصاره، فریده، عبدالحسین فرج‌پهلوی و صبا سیامکی (۱۳۹۳ش)، پژوهش‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران: تحلیل محتوا، مجله علم‌سنجی کاسپین، سال اول، شماره ۲، صص ۷-۱۳.
- علیان، مریم و شیوا یاری (۱۳۹۱ش)، مروری بر متون علم‌سنجی در ایران، مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی، دوره ۱۵، شماره ۱، صص ۱۸۵-۲۱۵.
- غلامی، طاهره (۱۳۹۵ش)، تحلیل محتوای مقالات فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری (۱۳۸۵-۱۳۹۴)، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال ۱۱، ش ۱، صص ۲۹-۳۸.
- قهنویه، حسن، فریده موحدی، محمدحسین یارمحمدیان، سیما عجمی (۱۳۹۰ش)، تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ شده در مجله علمی پژوهشی مدیریت اطلاعات سلامت، مدیریت اطلاعات سلامت، س ۸، ش ۱، صص ۸۶-۹۶.
- محسنی، منوچهر (۱۳۸۱)، بررسی مسائل درون‌سازمانی و برون‌سازمانی مجلات علمی در ایران، تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، شماره ۳۹، صص ۴۱-۷۱.
- محمدی، مهدی و همکاران (۱۳۹۶ش)، تحلیل محتوای مقاله‌های دوفصلنامه تربیت اسلامی در سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۴، دوفصلنامه تربیت اسلامی، سال ۱۲، شماره ۲۴، صص ۱۵۱-۱۶۷.
- معین، محمد (۱۳۸۸ش)، فرهنگ معین، چاپ بیست و ششم، تهران: انتشارات آگاه.

تحلیل محتوایی و آماری مقالات دوفصلنامه نقد ادب معاصر عربی چاپ دانشگاه یزد ۱۶۱

- مقصودی، مجتبی و رضا دوستدار (۱۳۹۲ش)، تحلیل توصیفی و استنادی مقالات پژوهشنامه علوم سیاسی، پژوهشنامه علوم سیاسی، دوره ۹، ش ۱، صص ۳۳-۶۰.
- میرزایی، فرامرز، خلیل پروینی و علی سلیمی (۱۳۸۷ش)، تحلیل گزارش‌گونه مقالات چاپ شده مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، مجله انجمن زبان و ادبیات عربی، شماره ۱۰، صص ۱۶۵-۱۸۱.

الدراسة التحليلية والإحصائية لمقالات مجلة نقد الأدب المعاصر العربي لجامعة يزد

علي صياداني^١

مسعود باوان بوري^٢

حكيمه رستمى^٣

الملخص

لقد تناول هذا البحث مقالات مجلة نقد الأدب المعاصر العربي لجامعة يزد التي تعتبر واحدة من المجالات المعتمدة في مجال اللغة والأدب العربي في إيران. إن المقالة تطرقت إلى دراسة تحليلية والإحصائية لعدد كاتبي المقالات وشهاداتهم ومدى التعاون بينهم والمراكز والمؤسسات الناشطة في المجلة و... .

ومن هذا المنطلق حصلت المقالة علي النتائج التالية: لقد رعت المجلة نظمها الطباعي بطبع ٧٠ مقالة في ١٠ أعداد من المجلة. يحكي إحصاء المؤلفين علي أنّ ٨ مقالات كتبت بصورة إنفرادية و٦٢ مقالة بصورة مشتركة وهذه من النقاط الإيجابية للمجلة. ٤٤ مقالة من المقالات المشتركة كتبت بتعاون الزملاء الجامعيين و١٨ مقالة بتعاون الأشخاص المختلفين من الجامعات المختلفة وعلي المجلة أن تقوي هذه المشاركة. و أيضاً أصبح فرامرز ميرزابي وعلي سليمي الكاتبين الأكثرين إنتاجاً بأربع مقالات وعلي المجلة أن تطلب من الكاتبين الساميين أن يشرفوا علي الإنتاجات العلمية للكاتبين الآخرين.

كتبت ١٢ مقالة بواسطة أعضاء هيئة التحرير بمتوسط ٧/٥٩ وهو عدد مقبول. يختص نصف من موضوعات المقالات بالأدب القصصي وتحليل النصوص وإن شكل تدوين أعداد المجلة علي أساس الموضوعات المقترحة من جانب أعضاء هيئة التحرير فنشاهد إنتاج مقالات حسنة. وقد استفيد من ١٦٥٧ مصدراً في المجموع والمتوسط لكل مقالة يكون ٢٣/٦ مصدراً وهو عدد مقبول؛ تكون أكثر المصادر كتابياً وأحسن أن يستفيد الكاتب من المصادر الجديدة مثل المقالة والرسالة و... أيضاً يصل متوسط العمر للمصادر لـ ٥٥/٧٦ بالمئة، أكبر من ١٤ سنة.

الكلمات الرئيسية: التقييم العلمي، الدراسة التحليلية، الإحصائية، متوسط العمر، مجلة نقد الأدب المعاصر العربي لجامعة يزد.

١- أستاذ مساعد في قسم اللغة العربية و آدابها، جامعة الشهيد مدني بأذربيجان

٢- طالب الدكتوراه في قسم اللغة العربية و آدابها، جامعة الشهيد مدني بأذربيجان

٣- طالبة ماجستير في قسم اللغة العربية و آدابها، جامعة الشهيد مدني بأذربيجان